

upravuje zákon se dne 17. II. 1921, č. 85 Sb., a prováděcí nařízení ze dne 7. IV. 1921, č. 143, resp. ze dne 16. VI. 1921, č. 222.

František Fousek.

III. B. plodinové. Dle § 1 b-ovní novely ze 4. I. 1903, č. 10/1903 ř. z., rozumí se plodinovou b-ou každá b-a, na níž se obchoduje obilím a mlýnskými výrobky bez rozdílu, zda b-ovní obchod jest omezen na tyto výrobky či rozšířen také na jiné zboží. Vznik plodinových burs byl vyvolán známým zápasem o termínové obchody obilní mezi zemědělci na jedné a mlýnaři, pekaři a obchodníky na druhé straně, neboť zemědělci spatřovali ve lhůtních obchodech činitele, který zvláště při tvoření cen obilních hraje důležitou roli. Zmíněnou již b-ovní novelou byla přesněji upravena právní konstrukce burs plodinových, při čemž nejdůležitějšími novotami jeví se jednak ustanovení o jmenování jedné třetiny členů b-ovní rady z kruhů zemědělských, jednak úplný zákaz b-ovních termínových obchodů obilím a mlýnskými výrobky. Poněvadž b-ovní novela pojem b-ovních termínových obchodů přenechala výkladu soudů, jest judikatura nejvyššího soudu (Adler-Clemens č. 2608 a Vážný civ. č. 6124) nejednotná. K důležité otázce trestnosti termínových obchodů obilních v cizině uzavřených bylo by srovnati článek Horowitze v časopise „Getreidemarkt und Mühlenindustrie“, č. 10/1925, dle něhož zemský soud v Praze osvobodil b-ovního jednatele, který uzavřel obchod termínový na obilní b-e v New Yorku, s odůvodněním, že zákaz uzavírání termínových obchodů se na cizinu nevztahuje.

Z novějšího vývoje plodinových burs bylo by uvést snahu o jednotnou úpravu obilního obchodu na Dunaji t. zv. D u n a j s k ý m k o n t r a k t e m a o u t v o ř e n í d e l e g a c e s t ř e d o - , v ý c h o d o - a j i h o e v r o p s k ý c h b u r s p l o d i n o v ý c h , jejímž úkolem má býti zvláště zdokonalení a sjednocení zařízení b-ovních, účastněnými bursami používaných.

Alois Chytil.

Bydliště.

I. B. jest místo, v němž se jistá osoba zdržuje s prokazatelným nebo z okolností najevo jdoucím úmyslem, aby tam zůstala trvale. Místo, kde se sice jistá osoba zdržuje, ale bez úmyslu, aby tam zůstala trvale, jest jejím p o b y t e m . B. jisté osoby má

pro tuto osobu význam v právu potud, že se jím určuje v občanských věcech sporných místní příslušnost soudní. Všechny spory totiž, které mají býti proti určité osobě vedeny, musí býti proti ní vedeny u onoho věcně příslušného soudu, v jehož obvodě má tato osoba (žalovaný) svoje b. Tento soud je t. zv. o b e c n ý m soudem jejím. Výjimky z této zásady jsou přípustny jen potud, pokud zákon nařizuje anebo alespoň dovoluje, aby žaloba byla podána u jiného soudu než u soudu b. osoby žalované. Má-li někdo svoje b. v obvodech několika soudů, je proň dán obecný soud u každého z těchto soudů, takže si může žalobce zvoliti, u kterého z těchto soudů chce svou žalobu vznésti. K pojmu b. se žádá, i aby se osoba na jistém místě skutečně zdržovala i aby tak činila s úmyslem, zůstatí na tomto místě trvale. Ale v určitých případech stanoveny jsou v ý j i m k y v obou těchto směrech (t. zv. b. nucené). Tak nezáleží na úmyslu (vůli) při osobách v o j e n s k ý c h v činné službě i při osobách četnictva: za bydliště jejich platí místo posádky a mění-li posádku, místo dřívější posádky, a to tak dlouho, dokud nedorazí do místa posádky nové. (Toto ustanovení nevztahuje se na Slovensko a Podkarpatskou Rus.)

Dále netřeba ani skutečného pobytu ani úmyslu při příslušnících čl. státu, kteří se zdržují ve stálém úředním postavení jako státní zaměstnanci mimo území státní: za jejich tuzemské b. považuje se místo, kde zde měli naposledy svoje b., a není-li takového místa nebo nedá-li se zjistiti, považuje se za jejich b. P r a h a , a sice onen okres pražský, v jehož obvodě jest ministerstvo zahraničních věcí; u osob, které mají domovské právo na Slovensku nebo v Podkarpatské Rusi, považuje se za jejich b. Bratislava (t. zv. b. fingované).

Některým osobám konečně zákon nepřiznává vůbec způsobilost k tomu, aby založily svoje vlastní b., nýbrž prohlašuje, že b. jiné osoby jest po zákonu také jejich b-m. Tomu je tak jednak u m a n ž e l e k , pokud manželství není soudně rozvedeno nebo rozloučeno nebo smrtí manželovou zrušeno: b. manželovo je také b-m manželčiným; jednak je tomu tak u nesvéprávných dětí: tyto děti mají po zákonu svoje b. tam, kde má b. jejich otec, po případě — jde-li o děti nemanželské — jejich matka (t. zv. b. odvozené). Tato zásada platí i pro manželky a děti osob vojenských a osob v cizině jako státní zaměst-

nanci činných, ale jen tehdy, žijí-li s těmito osobami ve společné domácnosti.

Zmíněná ustanovení o odvozeném b-i nezná právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. O b-i lze mluvit jen u osob fyzických; u právních subjektů, jež nenáleží k osobám fyzickým, nastupuje na místo b. jejich sídlo; za toto sídlo se pokládá v pochybnostech místo, kde se vede správa.

B. má i mimo případy, kde se jím určuje o b e c n á místní příslušnost soudní, ještě zvláštní význam pro určité spory. Tak spory o rozvod, rozluky a neplatnost manželství, jakož i spory o všeliké nároky z manželského poměru vznikající — pokud to nejsou nároky ryze majetkové — náležejí výlučně před soud (krajský), v jehož obvodu manželé měli své poslední, společné b. Dále v některých případech lze žalovati také u soudu dřívějšího b. osoby žalované: mohou totiž drobní živnostníci a námezdní dělníci zažalovati své pohledávky za dodané výrobky a zboží a za vykonané práce, které mají za osobou, jež se mezitím odstěhovala do obvodu jiného soudu, u soudu jejího dřívějšího b. Použití této výhody je však omezeno časově, totiž žaloba musí býti podána do 90 dnů od poslední dodávky nebo práce.

B. má konečně svůj význam i pro některé věci soudního řízení n e s p o r n é h o. Tak určuje se b-m zůstavitelovým příslušnost soudu, povolaného k projednání pozůstalosti, a b. otcovým neb nemanželské matky, jež měli v čas svého úmrtí, příslušnost soudu povolaného k vykonávání poručenství a opatrovnictví nad nesvéprávnými dětmi jejich. Na Slovensku a Podkarpatské Rusi určuje se místní příslušnost poručenských úřadů přímo b-m poručencovým.

Právní prameny: zák. č. 111/1895 ř. z., §§ 65—75, 76, 97, 106, 109; zák. čl. I/1911 uh., §§ 19, 20, 21, 22, 23, 25, 31, 639, 640, 641; zák. č. 161/1921 Sb., čl. VII., č. 2, lit. b), f); zák. č. 391/1922 Sb.

Literatura.

Ott: „Soust. úvod do studia nového civ. ř. s.“, I., 2. vyd., str. 120 násl.; Hora: „Českoslov. civ. právo procesní“, I., 2. vyd., str. 165 násl.; Vážný: „O ústrojí a příslušnosti soudů“, 2. vyd., str. 155 násl.

Václav Hora.

II. B. v právu veřejném vůbec má význam v různém smyslu. Buď bývá důvodem místní příslušnosti správních úřadů, třeba ne všeobecným, anebo předpokladem práv

a povinností občanových — volební právo bývá podmíněno řádným b-m určité délky, společníci obce (mimo majitele nemovitostí) musí míti v obci řádné b. (§ 6 čes. obec. zř.). Správní zákony nemají všeobecné definice pojmu b. Sahá se k předpisům J. N. Klade se váha na to, že b. tvoří střed hospodářské činnosti dotčené osoby. To je také smysl § 252 zákona o přímých daních 76/1927 Sb.: b. podle tohoto zákona má fyzická osoba tam, kde má byt za okolností, z nichž lze souditi na úmysl se v místě trvale zdržovati. Možno míti současně několik řádných bydlišť. V nálezu n. s. s. Boh. 4557 bylo vysloveno, že podle § 4 domov. zákona (105/63 ř. z.) přikázání bytu jako součást chudinského zaopatření nezakládá „bydlení“. Otázka byla často řešena také pro obor nov. k domov. zákonu 222/96 ř. z. Srov. Boh. 5803 o tom, kde má trhovec jezdící po živnostensku po trzích, b.

Jiří Hoetzel.

Byty

viz Zabírání bytů.

Celibát.

C. duchovních (povinnost bezženství katolických duchovních ritu latinského s vyšším svěcením) nemá významu pro obor čs. veřejného práva. Pojem c-u se v čs. právu neurčuje; zák. č. 455/1919 Sb. užívá v nadpise výrazu „celibát učitelek“ jako běžného pojmu. V tomto smyslu (zákaz se ženiti nebo provdati, příp. požadavek svobodného stavu) lze mluvit o c-u v těch případech, kdy některé předpisy o úpravě veřejnoprávních služebních poměrů požadují svobodný stav jako podmínku přijetí do služby, případně zakazují zaměstnanci se oženiti nebo provdati. Tak na př. jest svobodný stav podmínkou přijetí za četníka na zkoušku (§ 17 zák. č. 299/1920 Sb.) a ku pohraniční finanční strážci (§ 4 nař. č. 201/1923 Sb.), leč by příslušné ministerstvo udělilo dispens. Ku přijetí za dozorkyni vězňů se požaduje, aby žadatelka byla svobodná, rozvedená nebo ovdovělá (§ 1 nař. min. sprav. č. 24/1914, Věstník min. sprav. VII./1914). Některé předpisy upravující služební poměry státních zaměstnanců v soukromoprávním služebním poměru určují, že ženatí uchazeči (provdané uchazečky) mohou býti přijati jen se svolením ústředního úřadu, tak uchazečka do státní kancelářské pomocné služby (§ 8 nař.